

Krajinné prvky – nová legislativa, jejich ochrana a čerpání podpor

Zemědělci mají v letošním roce možnost poprvé čerpat dotace na krajinné prvky, které jsou od počátku roku prostřednictvím Agentur pro zemědělství a venkov (AZV) evidovány a zakreslovány do databáze LPIS. Proces evidence krajinných prvků bude probíhat průběžně, pokud chce však letos zemědělec čerpat podporu jako na okolní půdní blok, měl by prvky přihlásit do 15. května 2010. V současné době je v ČR zaevidováno více než 42 tisíc krajinných prvků uvnitř půdních bloků, které dohromady zaujímají výměru přes dva tisíce hektarů. Kontrola krajinných prvků (jejich poškozování či likvidace) v rámci kontroly GAEC bude však probíhat nezávisle na tom, zda si zemědělec o platby na plochu požádal, či nepožádal. Krajinné prvky na půdních blocích uživatele budou kontrolovány vždy. Na ploše krajinných prvků nebudou vyžadovány žádné managementy týkající se okolního půdního bloku (např. ošetřování travních porostů v rámci AEO), i když budou tyto platby na plochu krajinného prvku vyplaceny.

Krajinné prvky jsou přírodní nebo člověkem vytvořené útvary, mezi které patří např. meze, terasy, solitérní dřeviny, skupiny dřevin, travnaté údolnice, kamenné zídky apod. Jsou nedílnou součástí zemědělské krajiny, člení ji a spoluvytvářejí její ráz. Tyto krajinné prvky však v současné době na mnoha místech chybí, a to zejména vinou změny struktury zemědělské krajiny ve 2. pol. 20. století. V tomto období docházelo k intenzivnímu rozorávání mezí, scelování pozemků v zájmu obhospodařování větších ploch, k melioracím rozsáhlých území a intenzifikaci zemědělství. Odhadovaná ztráta krajinných prvků od dob kolektivizace činí asi 4 000 km stromořadí, 3 600 ha rozptýlené zeleně a 49 000 km mezí.

Význam krajinných prvků v přírodě

Význam krajinných prvků v přírodě je nedocenitelný. Ať již jde o význam pro druhovou rozmanitost rostlin a živočichů, heterogenitu krajiny, či již zmíněný krajinný ráz. Plní důležitou protierozní funkci, pomáhají

zadržet vodu v krajině, chrání před znečištěním spodních i povrchových vod. Např. meze na orné půdě mohou sloužit i jako zásobárna půdního edafonu (živé složky v půdě). Množství a rozmanitost půdního edafonu pak pozitivně ovlivňuje půdní strukturu, úrodnost půdy a další vlastnosti půdy. I když v zemědělské krajině nacházíme mnoho různých krajinných prvků, legislativně jsou ošetřeny jen některé z nich.

Základní pojmy

- ✓ **Krajinné prvky (KP)** definované nařízením vlády č. 335/2009 Sb., o stanovení druhů krajinných prvků: mez, skupina dřevin, travnatá údolnice, stromořadí, solitérní strom, terasa a zemědělská kultura rybník – předmět kontroly GAEC
- ✓ **Významné krajinné prvky (VKP)** ze zákona o ochraně přírody č. 114/1992 Sb.: les, vodní tok, údolní niva, rybník, rašelinště, jezero – vodní tok, údolní niva – předmět kontrol podmíněnosti cross-compliance SMR1¹ 1/1

- ✓ **VKP registrované** dle § 6 zákona č. 114/1992 Sb.: registrované pověřeným obecním úřadem
- ✓ **Rozptýlená zeleň:** předmět kontroly u kontrol podmíněnosti cross-compliance SMR 1/2
 - remízky, meze, křovinné pásy a jiná rozptýlená zeleň – ve vztahu k § 8 a § 5a odst. 1 zákona č. 114/92 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění
- ✓ **Evropsky významné lokality:** Předmět kontroly u kontrol podmíněnosti cross-compliance SMR 5/1

/1 SMR (Statutory Management Requirements) = povinné požadavky na hospodaření

□ Významný krajinný prvek (VKP)

Podle zákona o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů, §3 Vymezení pojmů odst. (1), písm b) definuje významný krajinný prvek jako ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotnou část krajiny utvářející její typický vzhled nebo přispívající k udržení její stability. Významnými krajinnými prvky jsou lesy, rašelinště, vodní toky, rybníky, jezera, údolní nivy. Dále jsou jimi jiné části krajiny, které zaregistruje podle § 6 orgán ochrany přírody jako VKP zejména mokřady, stepní trávníky, remízky, meze, trvalé travní plochy, naleziště nerostů a zkamenělin, umělé i přirozené skalní útvary, výchozy a odkryvy. Mohou jimi být i cenné plochy porostů sídelních útvarů, včetně historických zahrad a parků.

□ Krajinný prvek (KP)

Podle zákona č. 291/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 252/1997 Sb., ➔

Krajinné prvky – nová legislativa, jejich ochrana a čerpání podpor

➔ **o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů §3aa)** krajinný prvek představuje souvislou plochu, popřípadě jiný útvar, i zemědělsky neobhospodařované půdy, která plní mimoprodukční funkci zemědělství a která se nachází uvnitř půdního bloku, popřípadě dílu půdního bloku, nebo s ním nejméně na části hranice sousedí. Na podzim loňského roku nabylo účinnosti nařízení vlády č. 335/2009 Sb., které definuje šest druhů KP (meze, terasy, travnaté údolnice, skupiny dřevin, stromořadí a solitérní dřeviny). Tyto krajinné prvky jsou součástí kontrol podmíněnosti cross-compliance v rámci dodržení GAEC – podmínek dobrého zemědělského a environmentálního stavu.

Tento výčet šesti KP by se mohl v budoucnu rozšířit o další krajinné prvky, jakou jsou například vodní biotopy či kamenné snosy, které se do seznamu nedostaly zejména z důvodu nákladnější a technicky složitější evidence, kterou nelze udělat pouze na základě leteckých snímků, ale je nutné je lokalizovat v terénu.

Ačkoliv VKP nespádají automaticky do krajinných prvků, může se stát, že dojde k prolnutí těchto dvou skupin (tj. KP evidovaný dle zemědělského zákona č. 291/2009 Sb. a nařízení vlády č. 335/2009 Sb. je zároveň VKP a vztahuje se tak na něj ochrana dle zákona č. 114/1992 Sb.). Například tato situace může nastat v případě, kde dřevinný břehový porost jako součást VKP vodní tok bude zaevidován jako KP stromořadí nebo skupina dřevin. V případě, že by krajinný prvek byl poškozen, může být uživatel půdního bloku pokutován Českou inspekcí životního prostředí a zároveň mu budou kráceny dotace za porušení GAEC.

Charakteristika krajinných prvků podle nařízení vlády č. 335/2009 Sb., o stanovení druhů krajinných prvků

✓ **Mez** je souvislý zatravněný útvar liniového typu sloužící zejména ke snižování nebezpečí vodní, popřípadě větrné ero-

ze, zpravidla vymezující hranici půdního bloku, popřípadě dílu půdního bloku, jehož součástí může být dřevinná vegetace, popřípadě kamenná zídka.

✓ **Terasy** je svažitý útvar liniového typu tvořený terasovým stupněm, sloužící ke snižování nebezpečí vodní, popřípadě větrné eroze, a zmenšující sklon části svahu půdního bloku, popřípadě dílu půdního bloku, zpravidla vymezující hranici půdního bloku, popřípadě dílu půdního bloku, jehož součástí může být dřevinná vegetace, popřípadě kamenná zídka.

✓ **Travnatá údolnice** je členitý svažitý útvar, sloužící ke snižování nebezpečí vodní, popřípadě větrné eroze, vymezující dráhu soustředěného odtoku vody z půdního bloku, popřípadě dílu půdního bloku, se zemědělskou kulturou orná půda, jehož součástí může být dřevinná vegetace.

✓ **Skupina dřevin** je útvar neliniového typu tvořený nejméně dva kusy dřevinné vegetace s nejvyšší možnou výměrou 2 000 m². Za skupinu dřevin se nepovažuje dřevinná vegetace, která je součástí meze, terasy nebo travnaté údolnice, a dřevinná vegetace, která plní funkce lesa podle § 3 lesního zákona.

✓ **Stromořadí** je útvar liniového typu, tvořený nejméně 5 kusy dřevinné vegetace, zpravidla s pravidelně se opakujícími prvky. Za stromořadí se nepovažuje dřevinná vegetace, která je součástí meze, terasy nebo travnaté údolnice, jakož i dřevinná vegetace, která plní funkce lesa podle § 3 lesního zákona.

✓ **Solitérní dřevina** je izolovaně rostoucí dřevina s průměrem koruny od 8 m² vyskytující se v zemědělsky obhospodařované krajině mimo les. Za solitérní dřevinu se nepovažuje dřevinná vegetace, která je součástí meze, terasy nebo travnaté údolnice.

□

Krajinné prvky, LPIS a zemědělské dotace

Nechvalně známou skutečností, doprovázející plnění podmínek pro vyplácení finančních podpor hospodaření na zemědělské půdě, byla likvidace některých krajinných prvků. Důvodem bylo to, že v LPIS (Land Parcel Identification System – systém evidence půdy založený na uživatelských vztazích) byla evidována pouze plocha užívaná k zemědělské produkci. Krajinné prvky, jako jsou remízky, stromořadí či porosty křovin byly při zákresu pozemku do LPIS až na výjimky *) vyjímány z půdních bloků. Snižovala se tak výměra, na kterou zemědělec mohl žádat finanční podporu, což negativně ovlivňovalo vnímání krajinných prvků. Byly proto zaznamenány případy, kdy docházelo k jejich poškozování nebo likvidaci, ale jelikož neexistovala žádná evidence KP, těžko se úmyslné poškození viníkům dokazovalo.

Ochrana krajinných prvků

Popisovaný problém likvidace některých krajinných prvků je v současné době řešen nastavením podmínek dobrého zemědělského a environmentálního stavu (GAEC), které jsou součástí kontrol podmíněnosti (cross compliance). Tyto podmínky zajišťují, aby nedocházelo k rušení či poškození krajinných prvků a zemědělské kultury rybník. Za rušení popř. poškození KP se nepovažují zásahy provedené se souhlasem orgánu ochrany přírody (OOP).

**) Jednalo se o tzv. rozptýlenou zeleň, která mohla zůstat jako součást půdního bloku, pokud souvislá plocha porostu nepřekročila 100 m² anebo pokud se na pozemku s kulturou travní porost vyskytovaly samostatně nebo v menších skupinkách dřeviny, jejichž hustota nepřesáhla 50 ks na 1 ha a zároveň nezabírala plochu větší než 1000 m² a plocha pod nimi byla obhospodařována.*

Evidence krajinných prvků

Kdo může krajinné prvky zaevidovat?

V současné době jsou evidovány krajinné prvky, které se nacházejí uvnitř půdního bloku, popřípadě dílu půdního bloku. Evidence může být provedena na základě vlastního podnětu Ministerstva zemědělství ČR, resp. Agentury pro zemědělství a venkov (AZV), žádosti jiného orgánu veřejné správy či žádosti uživatele nebo vlastníka půdního bloku, na kterém se krajinný prvek nachází. Zákres KP je předem konzultován, AZV zasílá jak uživateli, tak vlastníkovi dopis s „Oznámením o zaevidování krajinného prvku“, ve kterém je o evidenci informuje. V žádném případě nedojde k zaregistrování KP bez vědomí uživatele (zemědělce). Zemědělec má možnost se ke KP, které jsou zaevidované na jím uží-

Krajinné prvky – nová legislativa, jejich ochrana a čerpání podpor

vaných pozemcích, nepřihlásit. Nadále však musí plnit zákonné podmínky a tyto KP nelikvidovat a nepoškozovat, avšak nebere na ně žádné platby.

Pokud se ale zemědělec rozhodne zaevidovat krajinný prvek sám, jeho žádost musí obsahovat:

- ✓ popis krajinného prvku
- ✓ druh krajinného prvku
- ✓ identifikační údaj o půdním bloku, popřípadě jeho dílu, uvnitř kterého se krajinný prvek nachází, nebo se kterým nejméně na části hranice sousedí
- ✓ zdůvodnění žádosti
- ✓ mapová příloha s vyznačeným zákřem krajinných prvků v terénu
- ✓ doložený právní důvod užívání (nájemní smlouva, výpis z katastru apod.)

Jaké výhody přinese evidence?

Krajinné prvky byly doposud z půdního bloku (PB) vyjímány a zemědělec tak na ně nepobíral žádnou dotaci. Pokud jsou uživateli půdního bloku krajinné prvky zaevidovány, stanou se následně součástí půdního bloku a jeho plocha se tak zvýší. V případě vnitřních krajinných prvků pak může čerpat finanční podporu na zvětšenou plochu PB (např. platby SAPS – jednotná platba na plochu, Top-UP, LFA – platby v rámci méně příznivých oblastí, AEO – agroenvironmentální opatření). Samozřejmě je nutné dodržovat podmínky dobrého zemědělského a environmentálního stavu (GAEC), resp. krajinné prvky nerušit či nepoškozovat a také na jejich ploše regulovat invazní rostliny netýkavku žláznatou či boševník velkolepý.

Krajinné prvky vnitřní a vnější

Pokud se krajinný prvek nachází uvnitř půdního bloku či dílu půdního bloku – bez styku s jeho hranicemi, je to vnitřní krajinný prvek (KP) a bude možné na jeho plochu žádat o dotace. Pokud KP dotýká hranice půdního bloku, či je s tou hranicí spojen, jde o krajinný prvek vnější, na který dotace žádána být nemůže. Například pokud vytvoří zemědělec mez, remízku či linii stromů uvnitř PB, jde o KP vnitřní. Pokud se tato mez či skupina dřevin spojuje s okrajem PB, jde o KP vnější. V současné době vzniká přednostně evidence vnitřních KP, postupně se však počítá i s evidencí vnějších KP.

Odpovědnost za krajinné prvky

Odpovědnost za KP má žadatel o dotaci, tj. uživatel půdního bloku. V případě, že uživatel půdního bloku se nepřihlásí k čerpání dotací na KP, nezbujuje se tím výše uvedených odpovědností a povinností vyplývajících z kontrol podmíněnosti (SMR I/2, viz nahoře) a dodržování podmínek GAEC. Plocha užívaného půdního bloku však zůstane v evidenci LPIS menší o výměru krajinného prvku, jako tomu bylo dosud.

Pokud dojde k poškození či k likvidaci KP cizí osobou nebo při živelné pohromě (vičhřice, blesk, povodeň aj.) musí zemědělec tuto skutečnost nahlásit příslušnému orgánu, aby v případě kontroly mohl doložit, jak k poškození došlo. Pokud bude škoda nad 5000 Kč, doporučuje se obrátit na Policii ČR, pokud bude škoda menší, pak se lze obrátit na AZV, která provede místní šetření a zápis. Může dojít i k situaci, kdy majitel pozemku provede kácení sám řádně s povolením OOP. Uživatel pozemků by si pak toto povolení měl od majitele vyžádat, aby měl doklad pro případnou kontrolu.

Zakládání nových krajinných prvků

Zakládání KP není nijak definováno. Proto, aby mohl být nově vzniklý krajinný prvek zaregistrován dle §3aa zákona č. 291/2009 Sb.

o zemědělství, je nutné, aby po realizaci splňoval některou z definic dle nařízení vlády č. 335/2009 Sb., o stanovení druhů krajinných prvků. V případě, že půjde o vnitřní krajinný prvek, bude na něj možné žádat o plošné dotace.

Finanční podpora vytváření nových krajinných prvků Dotace na založení nového KP lze čerpat jedině ze zdrojů, které toto umožňují – tj. pokud bude krajinný prvek zřízen v rámci komplexních pozemkových úprav, nebo Operačního programu Životní prostředí nebo Programu péče o krajinu MŽP.

Zpravodaj Ekozemědělci přírodě připravil Bioinstitut, o.p.s Olomouc
Vaše názory a připomínky na:
marketa.sablikova@bioinstitut.cz
nebo tel.: 585 631 178

Bioinstitut, o.p.s. a PRO-BIO Sraz ekologických zemědělců
Vše zvevo
na seminář pro ekologické zemědělce

VÝŽIVA MLÉČNÉHO SKOTU V EKOLOGICKÉM ZEMĚDĚLSTVÍ ZALOŽENÁ NA KRMIVECH Z TTP

KDE: Farma Ing. Dalibora Vačka
Opatovice u Hranic
KDY: 13. května 2010

PROGRAM

10,00 – 10,05 Bioinstitut o.p.s., Olomouc
Zahájení a informace o zakázce Ekologické zemědělství a zpracování biopotravin

10,05 – 10,20 Tomáš Berka, Bioinstitut o.p.s., Olomouc
Faremní plán pro farmu Ing. Dalibora Vačka

10,20 – 10,45 Ladislav Pavlata, Botanická zahrada přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, Praha
Výsadba stromů v zemědělské krajině

10,45 – 12,15 Jozef Juršík, Státní veterinární ústav, Bratislava
Metabolický test jako ukazatel stavu chovaných zvířat
Souvislosti: výživa – zdravotní stav chovaných zvířat – produkce mléka

12,15 – 13,00 občerstvení

13,00 – 13,45 Jan Dvořáček, S.O.S. Skalice nad Svitavou
Výživná hodnota trvalých travních porostů v závislosti na terminech seče

13,45 – 14,45 Stanislav Hejduk, Mendelova univerzita, Brno
Pratotechnika (hospodaření na loukách) s ohledem na zachování či zlepšení produkce a kvality píce

14,45 – 15,30 Roman Rozsypal, EPOS, Brno
Projekt BIOMLÉKO

INFORMACE A PŘIHLÁŠKY
e-mailem: info@bioinstitut.cz
telefonicky: 585 631 182
Účast na semináři, včetně občerstvení: 50,- Kč
Přihlášky nejpozději do 5. 5. 2010

PRO-BIO PROJEKT

SFZP ČR

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

BIOINSTITUT

